

Інж. АНДРІЙ КАЧОР

ОЛЬГА БАЧИНСЬКА

(Нарис її життя та громадсько-кооперативної праці)

Вінніпет, 1954.
diasporiana.org.ua

Інк. АНДРІЙ КАЧОР

Спадщина

ОЛЬГА БАЧИНСЬКА

(Нарис її життя та громадсько-кооперативної праці)

Вінніпег, 1954.

Накладом „Братства Маслосоюзників” у Канаді й США.

Всі права автором застережені.

Printed by
TRIDENT PRESS LTD.
210 — 216 Dufferin Avenue
Winnipeg, Man.

Вступ.

Серед щоденних занять, турбот і праці, серед невпинної боротьби за існування, навіть не заперімічуємо, як багато наших кращих громадян відходить від нас у вічність, не дочекавшись не раз навіть короткої часописної згадки про свою довголітню громадську працю, не згадуючи вже про окрему монографію.

Викинені політичними умовами з рідної землі, ми розбрилися по всьому широкому світі і тут часто згадуємо, як щось нам дороге й рідне, цю муравлину працю українського народу на рідних землях, у якій і ми самі брали участь, або за нею слідували здалека, відповідно до нашого замишування: на релігійному, науковому, літературному, мистецькому, культурно-освітньому, виховно-шкільному, господарському або політичному полі. Щобільше, ми всі свідомі того, що ця муравлина праця українського народу під умілим проводом видніших наших громадян, які очолювали нашу церкву, "Просвіту", "Рідну Школу", "Сільський Господар", наукові чи літературно-мистецькі організації, різні види української кооперації, жіночі чи молодечі товариства, політичні партії і фахово-станові об'єднання зробили з нас зовсім зрілу і модерну націю.

Однаке людська пам'ять коротка, а суспільність часто невдячна. Бо коли ці наші довголітні провідники, ці герої щоденної важкої і відповідальної громадської праці, від нас відходять, тоді ми наче про них забуваємо і нам якось важко знайти час і засоби, щоб пам'ять про них утривалити на довше, щоб їхні діла закарбувати для історії розвитку українського суспільного життя нашої доби. І це є наш великий гріх перед нашими предками і перед нашими нащадками. Ми повинні це робити хоч би тому, що шляхетні приклади наших батьків, друзів і знайомих заохочують і нас до шляхетних чинів. Життя визначних і заслужених людей пригадує нам усім, що кожний з нас може також щось доброго і гарного зробити для свого народу і те "щось" залишити своїм наслідникам на спомин, а то й на науку.

Виходячи з таких засновків, Братство Маслосоюзників у Канаді і США — бувші працівники української молочар-

ської кооперації — рішило, хоч у нарисі, закарбувати на спомин для майбутніх поколінь труд і громадську працю колишнього директора "Маслосоюзу", бл. п. Ольги з Тишинських — Бачинської, яка ціле своє життя присвятила на службу українському народові, працюючи без упину понад пів століття на різних ділянках нашого суспільно-громадського життя в Західній Україні.

Виконуючи це нелегке, із-за браку матеріялів, завдання, я намагався по можности начеркнути вірну силуетку цієї заслуженої громадянки, спираючись на інформаціях її родини та знайомих і на деяких джерельних друкованих матеріялах — список джерел поданий на кінці цієї праці.

Автор.

Дещо із родинного життя Ольги Бачинської.

Ольга Тишинська—Бачинська народилася 4 червня 1876 р. в селі Бортниках, повіт Бібрка, в Галичині. Її батько, Антін

Ольга Бачинська в 1927 році.

(З альбому дир. А. Мудрика)

Тишинський, рідний брат мами о. Остапа Нижанківського, був залізничним урядовцем. Кажуть, що він був дуже ін-

телігентний, тихої і лагідної вдачі та любив піклуватися своєю родиною. Мама походила з німецької родини і відзначалася великим замилюванням до практичної домашньої господарки, любила держати всюди лад і порядок.

Мала Оля одідичила найкращі прикмети своїх батьків: по батькові тиху і лагідну вдачу, мистецьке почуття краси та любов до всього рідного,, а по матері педантерію до кожної роботи і практичний господарський змісл. Ці прикмети були притаманні О. Бачинській ціле життя. Завдяки їм вона вміла скоро зв'єднати собі симпатиків і удачно вести кожну, хочби найважчу, громадську працю.

Ольга Тишинська-Бачинська мала ще брата і сестру. Брат Ярослав Тишинський студіював малярство й різьбу у Львові, Кракові, Мюнхені та Парижі і відзначався великим мистецьким хистом, на жаль помер у досить молодому віці. Сестра Ізидора вийшла заміж за державного урядника Конопку в Ряшеві.

О. Бачинська майже весь свій молодечий вік прожила в Західній Галичині, серед поляків, де її батько повний службу залізничного урядовця, спершу в Живці, а відтак у Кракові, і щойно під кінець свого життя, коли перейшов на емеритуру, перенісся між своїх, до о. Остапа Нижанківського в Завадові, де й помер 16 вересня 1908 р. Це одначе не мало впливу на національне виховання молодого дівчини; родинні впливи були сильніші від стороннього оточення. Батьки одначе здавали собі справу з того, що дітям треба пізнати хоч трохи і українське життя на власних землях і тому часдо-часу висилають молоду Ольгу до тети Осипи в Стрию, або до родини Нижанківських, де серед українського середовища вона доповняє та закріплює своє національне виховання.

Про дитячі й шкільні роки О. Тишинської не знаємо майже нічого. Знаємо тільки, що вона, мабуть одна із перших українських дівчат закінчила торговельну школу і що, правдоподібно, з початком 1897 р. перенеслася з мамою, Н. Тишинською, із Західної Галичини на сталий побут до Стрия.

Кілька років пізніше, десь між 1907—1910 рр. — точну дату важко було усталити — Ольга Тишинська виходить заміж за відомого громадського діяча, одного із ініціаторів і співосновників Краєвого Молочарського Союзу, пізнішого "Маслосоюзу", — адвоката в Стрию, д-ра Іларіона

Бачинського. Здавалося, що молода жінка кине професійну та суспільну працю. Однак Ольга Тишинська-Бачинська, мимо доброго матеріального забезпечення — адвокатська канцелярія мужа йшла добре, а крім цього д-р І. Бачинський мав гарний родинний маєток — мимо намови декого з родини, що такий як вона жінці не випадає працювати, вона не тільки не покидає своєї фахової праці в банку, але ще з більшим запалом віддається різній громадській роботі в Стрию, не занедбуючи також і своїх родинних обов'язків — дружини.

По першій світовій війні, мабуть у 1924 р., ненадібно вмирає її найкращий друг і муж, д-р І. Бачинський. Від того часу О. Бачинська всі свої сили, все своє знання і досвід посвятила на службу українському народові.

Праця О. Бачинської на економічному полі.

Ольга Бачинська більше ніж пів століття жила в Стрию, бо від 1897 р. до 1951 р. і там працювала в різних економічних та суспільно-громадських організаціях.

Вона була одною з перших українських жінок у Галичині, що довгі роки працювала на відповідальних постах в українських економічних установах. На жаль, про цю її велику працю не маємо тут, на американсько-канадійському континенті, відповідних джерельних матеріалів. Знаємо, що свою працю на економічному полі розпочала в лютому 1897 р. практикою в товаристві "Дністер" у Львові, але на службовичку Дирекція "Дністра" її не хотіла прийняти, бо мовляв: "На тридцять кілька лиць персоналу мужеського не можемо заповняти дальших місць жінками". Цілий рік шукала молода Ольга праці в наших економічних установах по всіх містах Галичини, але ніде її не хотіли прийняти, бо ніхто тоді не вірив, навіть д-р Є. Олесницький, у добру роботу жінок. Щойно в березні 1898 р. вдалося її приятелям переконати Дирекцію "Задаткової Каси" в Стрию, що і жінка зуміє добре працювати в бюрі. Остаточно її прийнято до ведення книговодства за... 15 ринських на місяць.

Ольга Бачинська, тоді ще Тишинська, розпочала працю в Стрию в тому часі, коли Стрий, побіч Львова, був другим осередком політичного і господарського життя. Там тоді проживали: один із найвидатніших наших політичних і економічних діячів, адвокат і посол до австрійського парламен-

ту, невтомний організатор політичного, господарського і просвітнянського життя, д-р Євген Олесницький, другий відомий громадський діяч, музик-композитор, основник першої української кооперативної молочарні в селі Завадові в 1904 р. та співосновник "Маслосоюзу", о. Остап Нижанківський, дуже ревний громадський діяч, один із найближчих співробітників Є. Олесницького, довголітній заступник голови філії "Просвіти" в Стрию, співосновник "Маслосоюзу" та інших організацій о. Лев Горалевич — парох Угерська, здібний організатор і директор "Задаткової Каси" о. Олекса Бобикевич, солідний громадський працівник д-р Альфред Говикович, адвокат і громадський діяч д-р І. Бачинський та інші.

В тому оточенні й під його впливом Ольга з Тишинських-Бачинська ставила перші кроки своєї громадської праці, а zarazом і фахової, як урядничка одинокої тоді щадничо-кредитової установи "Задаткова Каса", яку пізніше переіменовано на "Українбанк", в Стрию. Каса ця була зорганізована в 1895 р. д-ром Є. Олесницьким і о. О. Бобикевичем на зразок "Віри" в Перемишлі. Оба згадані діячі були теж і першими директорами цієї установи. Цій установі Ольга Тишинська віддала свою молодість, увесь свій молодечий запал, все своє знання і досвід.

Не диво, що вже по році дирекція "Задаткової Каси" передає молодій урядничці провід над книговеденням і під її впливом змінює цілу фінансову політику, а саме: скорочує конто льокат у більших банках, а вклади перекидає на конто кредитів, фінансує розбудову різних варстатів праці, купно землі на парцеляціях, будову домів, а також фінансує будову "Народного Дому" в Стрию.

Тут, у приміщенні "Задаткової Каси", відбувалися сходи і наради всіх новозаснованих товариств і установ, що їх зорганізував, wraz із іншими активними громадянами стрийщини, Є. Олесницький. Тут складали звіти про висліди політичної, культурно-освітньої і господарської роботи на цілому Підкарпаттю, тут намічувалися нові плани суспільно-громадської праці, тут оформлювано перші статuti майже всіх українських громадських організацій в Стрию, тут підготовляли виборчу кампанію за вибором українського кандидата до галицького сойму чи австрійського парламенту. Коротко — тут був центр цілого нашого громадського життя в Стрию. І саме в цьому центрі

молода Ольга оформлювала свій національно-громадський світогляд, своє віру в найвищий ідеал нації, там і вона навчилася цінити вартість громадської праці для рідного народу.

Вийшовши з такої громадської школи, Ольга Тишинська-Бачинська охоче брала на себе різні громадські обов'язки, які на неї накладали, і виконувала їх совісно та чесно довгими роками зовсім безінтересовно, не вимагаючи за свою працю ні признання, ні подяки.

За цю солідну працю обрано її ще до першої світової війни, в 1911 р., в члени дирекції "Задаткової Каси", а по

Учасники кооперативного свята перед домом „Задаткової Каси” в Стрию у 1928 р.

По середині сидить **О. Бачинська**; з ліва від неї сидять: О. Луцький, п-ні Матковська, о. К. Петрушевич, В. Устиянович, Я. Сілецький, А. Говикович і о. Я. Савицький; на право від неї сидять: д-р А. Гарасимів, дир. Д. Коренець, Івж. В. Соколовський, п-і Ніна Селезінка, п-і М. Говикович і М. Івашко. Зараз за О. Бачинською стоїть о. Матковський.

(Світлина від Івanni Поточняк).

закінченні війни до дирекції "Краєвого Молочарського Союзу — "Маслосоюз", що найкраще вказує нам на її вирішення серед українського громадянства взагалі, а серед українського жіноцтва західньо-українських земель зокрема. Про працю О. Бачинської в "Маслосоюзі" та про її велику роботу в наших неекономічних організаціях згадаємо піз-

ніше ще окремо, а тут лише замаркуємо її працю в інших господарських організаціях, де вона, хоч і доривочно, вложила дуже багато труда, знання і... серця.

Як знаємо, за ініціативою "Клюбу Русинок" і при допомозі інж. В. Нагірного, засновано у Львові в 1900 р. Жіночу Промислову Спілку "Труд", з метою творити варстати праці для українських жінок і таким чином усунути визиск у праці наших жінок чужинцями. Кооператива "Труд" відкрила кравецьку робітню і шиття білля у Львові, Ринок ч. 39, а згодом почала відкривати свої філії по різних містах Галичини. Одною з перших філій була ремісничка кооператива "Труд" у Стрию, яку зорганізувала і довгі роки вела, як одна з директорок, наша Ольга Бачинська. В цій кооперативі знаходили працю здебільша сироти із "Захисту", які по закінченні народньої школи вчилися шиття і крою та в цей спосіб приготувалися до самостійного життя.

Ольга Бачинська за ініціативою Є. Олесницького організує наших селян, членів "Залічкового Товариства" в Стрию, яке було найсильнішою фінансовою установою і яке було в польських руках і на одних загальних зборах, кілька літ перед першою світовою війною, перебирає цю установу в українські руки, вибираючи провід цього "банку" з найсвідоміших українців. Названа установа залишилася вже назавжди в українських руках.

Ольга Бачинська була одною із ініціаторів і співорганізаторів Першої Хліборобської Вистави, що її організували "Краєвий Союз Господарсько-Молочарський" із "Сільським Господарем" у 1909 р. в залах Народного Дому в Стрию. Не менше труда і праці вона вложила й при організуванні Другої Хліборобської Вистави в Стрию, що відбулася 25 вересня до 2 жовтня 1927 р. Обі ці вистави мали на меті показати широким масам українського громадянства, а також і чужинцям, напрямні праці і досягнення організованого сільського господарства західно-українських земель перед і по першій світовій війні. Крім цього на обох виставах було показано досягнення української кооперації, а зокрема "Маслосоюзу". Приготовляючи станки II. Хліб. Вистави, Ольга Бачинська не забула і про мистецьку прикрасу цієї вистави окремим показом найкращих зразків української народньої вишивки.

По першій світовій війні О. Бачинська допомагає також

у відбудові Окружного Союзу Кооператив, Українбанку — давнішої “Задаткової Каси”, але найбільше праці вложила у відбудову української молочарської кооперації, про що хочемо сказати кілька слів окремо.

Праця О. Бачинської в “Маслосоюзі”

У 1937 р. українське організоване громадянство відзначило спільним святом: 20-ті роковини смерти визначного піоніра українського господарського життя, д-ра Євгена Олесницького, 30-ті роковини існування та успішної діяльності “Маслосоюзу” і 40-літній ювілей громадсько-кооперативної праці Ольги Бачинської в Стрию. Це спільне святкування найкраще вказує нам на те, що Ольга з Тишинських-Бачинська мусіла відограти в нашому громадському житті помітнішу роль, коли удостоїлася від українського громадянства такого особливого відзначення. Зокрема вона тішилася великою пошаною в “Маслосоюзі” та в низових клітинах української молочарської кооперації, для яких вона присвятила останні роки свого життя. На цьому ювілейному святі вручено ювілятці артистично виконану, почесну грамоту, кисти нашого визначного мистця Бутовича.

Як знаємо, ініціатором організації українського кооперативного молочарства був д-р Є. Олесницький. Він відбув окрему поїздку до Німеччини, Голландії і Данії, щоб там простудіювати хліборобські організації і їх методику праці, а зокрема приглянутися праці молочарської кооперації і ці методи прищепити на український ґрунт. По поверті зі своєї поїздки закордон, д-р Є. Олесницький, на засіданні Філії “Просвіти” в Стрию, 17 грудня 1903 р., запропонував скликати окрему господарську нараду. Ця нарада відбулася 6 лютого 1904 р. в присутності б. молочарського інструктора при Краєвім Виділі п. Бедроня і господарського референта Т-ва “Просвіта” у Львові, Олександра Гарасевича. На цій нараді схвалено низку постанов, що лягли в основу першої молочарської акції.

Практичною реалізацією цих постанов займаються найбільше: о. Лев Горалевич і о. Остап Нижанківський. Перший з них стає автором плянів праці, правильників, статутів, а пізніше, в серпні 1905 р., дає почин до створення при філії “Просвіта” в Стрию окремої молочарської організації-цент-

ралі "Союзу руських спілок молочарських". Другий основує першу молочарню в своїй парохії, в Завадові, 1-го жовтня 1904 р. і в початках українського кооперативного молочарства виконує обов'язки техника, інструктора, торговельного референта, а опісля директора "Краєвого Господарсько-Молочарського Союзу" в Стрию, пізнішого "Маслосоюзу", встанованого 26 вересня 1907 р.

У всіх цих нарадах, зборах і організаційній праці бере активну участь Ольга з Тишинських-Бачинська. Вона ж була одною із близьких співробітниць д-ра Є. Олесницького, а також живо цікавилася роботою свого тітечного брата о. О. Нижанківського, в якого була частим гостем. Під їхнім впливом вона основніше студіює українську економіку та поширює і поглиблює своє господарське знання взагалі. Ще ближче вона запізнається із справами "Маслосоюзу", коли виходить заміж за д-ра Іларіона Бачинського, що був першим секретарем Надзірної Ради цього ж Союзу — головою був д-р Є. Олесницький. Пізніше, коли д-р Є. Олесницький перенісся до Львова, мабуть літом у 1908 р., обов'язки голови Надзірної Ради „Маслосоюзу” перебирає д-р І. Бачинський і виконує їх аж до 4 жовтня 1913 р. Від 4.10.1913 р. до 1.1.1920 р. головою Надзірної Ради був о. Лев Горалевич.

Праця О. Бачинської в Молочарському Союзі до закінчення першої світової війни мала характер доривочний, здебільша у формі порад у різних господарських справах, а зокрема в книговодстві, яке вона знала дуже добре.

Щойно по закінченні першої світової війни і українських визвольних змагань, коли вся свідоміша західньо-українська молодь, колишні старшини, підстаршини і вояки українських армій кинулися з повним вояцьким завзяттям за організацію господарсько-кооперативних підприємств, у тому і молочарських кооператив, щоб на цій самостійній господарській базі розбудувати культурно-освітнє і політичне життя нашого народу, тоді до цього спонтанного руху включається і Ольга Бачинська, яка в часі війни мусіла покидати Стрий і перервати свою господарську працю.

Українське організоване громадянство знало й цінило Ольгу Бачинську як доброго економічного фахівця. І тому не диво, що вже на перших повоєнних загальних зборах Краєвого Молочарського Союзу, що відбулися 25 березня 1924 р. в Стрию, одноголосно обрано її до дирекції цього ж

Союзу, яким вона разом із дир. А. Мудриком і інж. А. Палієм керує до кінця 1939 р., цебто до часу фактичної ліквідації цієї найповажнішої нашої кооперативної установи московсько-більшевицьким окупантом.

За цей час Маслосоюз із малого молочарського підприємства в Стрию виріс на одну із найповажніших наших кооперативних централей — побіч Центросоюзу, Народної Торговлі і Центробанку, що разом дружно, під проводом Ревізійного Союзу Українських Кооператив, працювали над господарською розбудовою західньо-українських земель.

Дирекція “Маслосоюзу” в 1925 р.

З ліва інж. Андрій Палій, по середині Ольга Бачинська, по правій стороні Андрій Мудрик.

Маслосоюз перед другою світовою війною мав у різних містах 9 власних відділів (Стрий, Львів, Станиславів, Перемишль, Коломия, Тернопіль, Луцьк, Катовиці і Бельськ) і 3 Склади (Самбір, Дрогобич і Чортків) та 58 крамниць, з того 27 у Львові, а 30 в інших містах, де були Відділи і Склади Маслосоюзу. Крім цього Маслосоюз мав 7 сезонних крамниць у курортних місцевостях, а саме в Гребеневі, Ворохті, Яремчу, Татарові, Косові, Заліщиках і Трускавці. Доставка масла від низових кооператив до Маслосоюзу в 1924 році становила всього 41,512 кг., а в 1938 р. доставка масла зросла

до 2,947,551 кг. Торги Маслосоюзу за цей час зросли з 200,000 зл. пол. у 1924 р. на 12,118,000 зл. пол. у 1938 р. Маслосоюз зумів об'єднати майже всі українські кооперативні молочарні, яких у 1924 р. було всього 39 і вони об'єднували коло 100 сіл, а в 1938 р. було вже 136 великих Районових Молочарень, що об'єднували коло 3,000 сіл і понад 200,000 самостійних господарств. З початком 1924 р. в Маслосоюзі працювало всього 4 осіб, а в 1938 р. число працівників зросло до 300 осіб, нечисляючи сюди кілька тисяч працівників у Районових Молочарнях. Сам Маслосоюз з початком 1924 р. містився в трьох невеличких кімнатах у Стрию, а в 1938 р. мав він великі власні забудовання у Львові та в інших містах, де провадив у власному заряді, крім гуртової і детальічної продажі масла, 8 міських молочарень, 2 сироварні, 1 бриндзарню, птахом'ясарню для убою і збуту домашньої птиці, власні яешні магазини, заготівлю медів і рибних консерв, механічні холодильні поємністю 170 тис. кг. масла, велику лабораторію, машиновий відділ, технічне бюро, столярські, слюсарські та боднарські майстерні, власне видавництво з місячником "Кооперативне Молочарство" та власну однорічну молочарську школу в Стрию, яка кожного року випускала 20—40 абсолювентів — молочарських фахівців.

Всю цю велетенську роботу — яка докладніше описана в моїй окремій праці п. н. "Українська молочарська кооперація в Західній Україні" — вела від 1924 р. незмінна Дирекція Маслосоюзу в складі: інж. Андрій Палій — торговельні справи, Андрій Мудрик — організаційні та технічні справи і Ольга Бачинська — книговедення, а їм допомагали двох заступників Дирекції — інж. Михайло Хроновят і Олекса Лис та Організаційний, Торговельний та інші Відділи з цілим штабом висококваліфікованих фахівців. Ця Дирекція, з цілим штабом відданих кооперативній справі співробітників, у розвою українського кооперативного молочарства відграла велетенську піонерську роль, бо вона зуміла з кількох примітивних сільських кооперативних молочарень збудувати і розбудувати велику й вже зовсім модерну українську молочарську кооперацію, з модерними великими мурованими будинками і модерними молочарськими машинами та першоякісними продуктами — маслом, бриндзєю, сирами, молоком, які дорівнювали, а то й перевершували найкращі данські молочні вироби.

Ольга Бачинська в цій великій роботі виконувала одну з дуже відповідальних функцій — вона була керманічем найчутливішого Відділу Маслосоюзу, який наче сейсмограф, дуже докладно і своєчасно показував всі осяги і всі хиби господарської праці всіх підприємств Маслосоюзу разом і кожного окремо. Цим відділом було книговодство Маслосоюзу. Центр книговодства був у Стрию. Тут сходилися всі нитки господарської діяльності Маслосоюзу, тут всі господарські пляни знаходили свою апробату, доповнення, або осторогу, а навіть заперечення і відкинення. Звідси, наче очищена кров з серця людського організму, розходилися всі директиви, признання і замітки відносно рахунковості і господарської діяльності цілого Маслосоюзу та Районових Молочарень. Подібною лабораторією був ще Молочарський Відділ Ревізійного Союзу Українських Кооператив, що його вів інж. О. Зибенко. Всі матеріали для книговодства Маслосоюзу переходили через Головну Торговельну Агентуру у Львові, де начальником книговодства був дуже добрий фахівець і заступник Ольги Бачинської, інж. Роман Вітковицький. Він, на основі довголітньої співпраці й обсервації, твердить, що Ольга Бачинська була, як книговод, дуже вибаглива й вимагаюча. Вона знала й розуміла значення книговодства в господарському підприємстві і тому не тільки старалася виконати свій обов'язок якнайсолідніше, але живо цікавилася всіма новинами з ділянки науки книговедення і пробувала всі нові здобутки цієї науки примінювати в практиці. Вона дозволяла радо на подібні експерименти й по Відділах, а випробувані інновації, коли показалися догіднішими від старих метод книговедення, впроваджувала по всіх Відділах як обов'язуючі вже для всіх.

У самій роботі Ольга Бачинська звертала велику увагу на точність і своєчасність записів у книги, на зовнішню форму, зокрема на чистоту і чіткість записів, а далі на точні і своєчасні звіти всіх Відділів і підприємств Маслосоюзу, замкнення книг, перевірку щомісячних інвентур по крамницях, перевірку каси, вірителів і довжників, магазинів і т. п. Читаючи купу сухих цифр, вона вміла в кожному звіті знайти щось цікавого і легко відкривала кожну неточність в звітуванні, на яке зараз відповідно реагувала.

До підлеглого собі персоналу, О. Бачинська, ставила завсіди великі вимоги, але zarazом була дуже виrozumілою. Кожного нового службовика, що робив у книговеденні по-

хибки, вчила при допомозі усних або писаних інструкцій, поучувала при нагоді службових зустрічей, похибки сама виправляла, але ніколи нікого з того приводу не звільняла, хиба ствердила свідоме або навмисне недбальство, лінивість та брак доброї волі навчитися солідно працювати. Для себе теж була вимагаюча, бо кожную важнішу роботу старалася зробити сама по засаді: що можеш зробити сам, не давай це робити другому. Коли на якусь важливу роботу не ставало часу в урядових годинах, тоді вона працювала поза урядовими годинами, часто до пізної ночі, не вимагаючи за це додаткової винагороди.

Як член Дирекції Маслосоюзу Ольга Бачинська розуміла свої обов'язки та свою відповідальність і старалася їх нести на рівні з другими членами Дирекції, до яких ставилася з повним товариським і службовим довір'ям, вміла дружньо співпрацювати, хоч була від інших директорів старша та в деяких справах більше досвідчена. Ніколи не мішалася до справ, які не належали до її "ресорту", зате, як щось завважила неправильного в других членів Дирекції, то все вміла знайти спосіб і нагоду, щоб у товариській і делікатній формі звернути увагу того чи іншого члена Дирекції на завважену неточність, за що всі члени Дирекції її цінили й шанували та були вдячні.

Ольга Бачинська була дуже простолінійна й характерна і тому не любила ніяких доносів, „позакулісових” розмов, внутрішніх інтриг, а кожную справу ставила віч-на-віч, старалася збагнути справжню суть і знайти для неї найкращу ділову розв'язку, не дбаючи про те, чи це подобається зараз другим, щоб тільки це не пошкодило справі і щоб, як казала, „моя совість була чиста”.

Поза службовими обов'язками і працею вміла бути товариською, часто дотепною, бадьорою, піддержувати гутірки на різні не банальні теми, впроваджувати своє оточення в добрий настрій, а навіть в товаристві забавитися. Особливо любила, коли маслосоюзники влаштовували, кожного року, в день св. Андрея, двом другим директорам, Андріям, „традиційну” андріївську вечірку з побажаннями і товариськими грами та забавою, над якою вона часто патрунувала. Дирекція і службовики Маслосоюзу не забували й про її ім'янини і кожного року в день св. Ольги складали їй свої побажання, які вона часто приймала таки при праці в своєму бюро в Стрию

Не диво, що всі члени Дирекції і всі маслосоюзники її дуже любили, поважали й шанували, а коли прийшла друга світова війна і воєнна господарська скрута, то хоч О. Бачинська вже не працювала в Маслосоюзі (перейшла на емеритуру — прим. А. К.), всі їй радо допомагали, часто відвідували, а відтак дуже жаліли, що не можуть її взяти з собою на еміграцію, втікаючи перед терором московсько-большевицького наїздника. Ольга Бачинська, як старша жінка, рішила не покидати рідної землі, хочби окупант не пошанував її старости і хотів її переслідувати за її багатогранну громадську працю для українського народу.

Вістка про смерть Ольги Бачинської сколихнула всіх маслосоюзників до глибини серця і вони, розкинені по цілому світі, з глибоким сумом, по різному, в міру своїх спроможностей, вшанували її світлу пам'ять. Про організоване вшанування її пам'яті в Канаді і в США знайде читач згадку в кінцевих завагах цієї книжечки.

Праця О. Бачинської в інших українських установах. . . .

Попри свою цілоденну фахову працю, спершу в Задатковій Касі, а відтак у Маслосоюзі, Ольга Бачинська знаходить ще багато часу на те, щоб розгорнути живу діяльність у багатьох інших установах і організаціях в Стрию.

Мабуть не було в Стрию ні одного українського товариства чи організації де вона не була б членом.

Вже в перших роках свого побуту в Стрию вона активно включається в акцію будови „Народнього Дому“, перебираючи на себе обов'язок збірки фондів. Величава, на ті часи, будівля Народнього Дому, в центрі міста, була закінчена, мабуть, в 1902 р. і віддана українській громаді до публичного вжитку. Тут знайшли приміщення всі тодішні українські товариства й організації. Крім цього зала Народнього Дому, що була одною із кращих у Стрию, стояла відкрита для театральних вистав, концертів, товариських забав і балів, наукових викладів, політичних віч і всякого рода зборів і нарад. Народний Дім дуже багато причинився до оживлення громадського життя в цілій Стрийщині і до того, що Стрий став центром нашого Підгір'я.

В молодих літах О. Бачинська цікавилася навіть полі-

тичними справами, що видно з того, що по смерті о. Олексі Бобикевича, референта організації українців міста Стрия, цей відповідальний пост передано в руки молодій Ользі Тишинській, і вона продовж кількох років виконувала бездоганно цю функцію.

З вибухом першої світової війни, коли формувалися відділи УСС у Стрию, вона всеціло віддається цій справі, організуючи першу допомогу харчами, ліками тощо.

Багато часу й труду вложила О. Тишинська-Бачинська для праці в Товаристві Українських Жінок, пізнішій філії „Союзу Українок” в Стрию. Це товариство за її ініціативою, та за її касієрства у виділі т-ва, закупило гарну реальність при вулиці Словацького, де згодом поставило будинок Українського Захисту.

Ольга Бачинська була відома в Стрию як „залізний касієр” багатьох організацій і товариств. А була добрим скарбником, бо вміла серед найважчих умовин для праці товариства чи організації роздобути потрібні фонди.

Працювала вона досить довго з повною посвятою в „Товаристві опіки над військовими вдовцями і сиротами”. Помагала їм сама і притягала до цієї акції других. Особливо дуже багато часу присвячує для праці в „Українським Захисті”, який сама зорганізувала для військових сиріт і для ведення якого вона зуміла навіть серед військової хуртовини зібрати потрібні матеріяльні засоби, щоб прохарчувати, вбрати і випроводити в люди десятки опущених українських сиріт. О. Бачинська дуже скромна, провід над захистом віддає в руки окремо обраної управи, опіку над сиротами передає Сестрам Службеницям, а сама, в тіні, як скарбник, працює без упину, доки для захисту не набула потрібного устаткування, власної домівки та потрібних фондів на ведення. В тому ж часі не було неділі чи свята, як зима так літо, коли б вона не стояла при вході до стрийської парохіяльної церкви, з пушкою в руках, і вперто повторяла своє прохання: „Прошу дати ленту на українські сироти! Прошу дати на Український Захист!”

Таким чином О. Бачинська стерла не одну сльозу з очей українських сиріт і врятувала не одне життя від голодової смерті. За цю свою працю вона замість подяки часто-густо чула гіркі, а то й образливі слова різних завваг від наших „добродійних” людей, які для „випадає”, або на „відчіпне”

кидали до пушки свій гріш. Одначе вона цим не зражувалася, тільки вперто продовжувала свою шляхетню акцію аж до успішного закінчення.

Ольга Бачинська була першою в Стрию, і мабуть в цій Галичині, що за прикладом інж. В. Нагірного, який практично взявся за організацію наших мйцан, ремісників і робітників по містах — згадаймо такі товариства як „Зоря” і „Воля” у Львові — що перша звернула увагу на долю української домашньої прислуги. Вона організує окреме „Товариство опіки над слугами і робітниками”, яке згодом змінило назву на „Товариство опіки над домашніми помічницями”. Добрих кільканадцять літ до другої світової війни вона очолює це Т-во як голова, або скарбник і присвячує йому, подібно як і сирітському захистові, якнайбільше уваги і серця. Вона часто вишукувала по хатах, виловлювала під церквами отих наших невинних і часто наївних, півграмотних дівчат, яких нужда гнала, в зарані їх віку, до міста за куском хліба, шукаючи його здебільша в чужім середовищі, серед чужих „панів”, де чигала на них загроза деморалізації і денационалізації. О. Бачинська стягала цих дівчат до „свого товариства” і там, на щонедільних сходах читала їм голосно книжки, часописи, уладжувала для них товариські забави, концерти, різні освітні курси тощо. Крім цього втягала до цього товариства, як „спмагаючих” членів, українських інтелігентних жінок, гімназійних учителів, адвокатів, лікарів, кооператорів і їх під кличем „Обніміте ж брати мої, найменшого брата”, запрягала до праці над освітою і вихованням тих дівчат, що були „дійсними” членами товариства.

О. Бачинська належала до того рода людей, що не знають пополудневих відпочинків ні в неділю, ні в свято. Вона всі неділі і свята пополудневий час проводила серед цих наших сільських дівчат-домашніх помічниць і як добрий опікун-приятель, як дорадник, а то й посередник у вишуванні праці, допомагала їм знайти ґрунт під ногами та стати повновартісними, свідомими українськими громадянами.

Тут, у цьому „свому” товаристві, О. Бачинська приучувала дівчат до систематичного читання української преси, передплачуючи їм спершу „Місіонар”, „Дзвіночок”, „Наш Приятель”, а далі „Жіночу Волю”, „Жіночу Долю” і інші журнали. Тут вона заохочувала дівчат до читання книжок, які вміло підбирала спершу з власної бібліотеки, а пізніше

з бібліотеки товариства. Тут також вона, разом з іншими співробітницями, улаштовувала дівчатам різні національні свята, щоб закріпити в них назавжди національні почування, національну гордість і самопошану.

Тут улаштовували для дівчат товариські забави, на які приходили і наші хлопці-робітники, де разом, під особливою опікою О. Бачинської, не лише проводили культурно час, але набирали теж і товариських форм і звичаїв, а що найважливіше, відтягалися від різних польських „кулек” і „зв'язкув”, які втягали наш мало свідомий елемент до себе і винародовлювали (пригадаймо собі всі ці „Гвязди”, „Скали”, „Сокол-Мацежи” і т. п.).

Тут вона улаштовувала для дівчат спільні Просфори і Свячені, а час-до-часу принагідні прийняття, щоб на живім прикладі вчити тих бідних дівчат-наймичок як треба прибирати залю і хату килимами та вишивками, як треба застелювати, столи білими скатертями і прибирати цвітами чи зеленню, як класти накриття на стіл, як подавати їжу до стола і як треба по культурному... їсти з тарілок, уживаючи ножа і вилок. Ці форми, відтак, дівчата зашцеплювали в своїх домах, в своїх родинях.

Тут О. Бачинська вчила дівчат шити і вишивати та інших домашніх робіт, організуючи для них, щось в роді Господинської Школи. Не диво, що слава про О. Бачинську ширилася по всіх селах Стрийщини. І, як це влучно підмітив у своїм спомині А. Кігічак, не одна мати-селянка, виряджаючи свою доню до міста в найми, брала в свого пароха адресу „руської пані”, щоб віддати свою дитину під її опіку. А О. Бачинська не лише опікувалася цими дівчатами, виховувала їх і вчила, але часто дбала і про те, щоб забезпечити їхнє майбутнє. Вона навіть коли трапився чесний і путящий хлопець, видавала „своїх” дівчат заміж, а своїм „зятям” підшукувала відповідну працю. За австрійських часів, як згадує п. А. Кігічак, коли на залізниці в Галичині працювали наші високі урядовці, такі як: Турин, Дутка, Левандовський, Пристай, Фільварків, Устиянович і другі, О. Бачинська писала до одного із них листа і працю для „зятя” на залізниці була вже запевнена. В цей спосіб О. Бачинська посередньо причинилася до зросту кадрів наших залізничників, які в 1918-20 рр., в час наших визвольних зма-

гань, коли польські залізничники відмовилися служити українській державі, забезпечили рух українських залізниць.

Попри моральну ділянку праці не забувала О. Бачинська й про господарську сторінку „свого” товариства. Члени, бачучи її посвяту і відданість праці для товариства, радо платили вкладки і помагали улаштовувати різні дохідні імпрези, а це довело до того, що по кількох роках дбайливої господарки майном т-ва Ольга Бачинська могла здійснити мрію всіх дівчат-домашніх помічниць у Стрию і купити для них гарний дім, коло парохіяльної церкви, де приміщено не лише товариство, але й приют для всіх тих дівчат, що хвиливе опинилися без праці.

Дівчата дуже любили О. Бачинську та цінили її працю для їхнього товариства, чого доказом було між іншим і те, що при посвяченні дому в 1933 р. на загальне бажання всіх членів наділили її найбільшою почесною, на яку могли спромогтися, а саме іменували її почесним членом свого товариства.

Подібну, може в трохи менших розмірах, працю вела О. Бачинська ще в робітничому товаристві „Воля”, яке гуртувало найнижчу верству нашого робітництва, того правдивого міського пролетаріату, яким у тому часі майже ніхто не цікавився і не працював над піднесенням його культурного рівня та національної свідомости. Крім цього вона працювала в таких товариствах у Стрию як „Українська Міщанська Бесіда” (від 1899 р.), „Рідна Школа”, „Українське Касино”, філія Т-ва „Просвіта”, Пласт, Сокіл, Боян, Бурса, Марійське Товариство, Церковне Братство, Плай, Музей „Верховина” (від його заснування 16. 4. 1932 року), якому дарувала багато цінних експонатів і в ін. Активно працювала в Комітеті Допомоги Політ’язням, збираючи для в’язнів харчі й одяг.

Багато треба було б писати про громадську працю Ольги Бачинської, яку вона виконувала безперервно більшим пів століття. На жаль, наші теперішні еміграційні умовини не дозволяють нам цю її працю точніше описати і подати для ілюстрації хоч трохи цифрового та ілюстраційного матеріалу.

На закінчення цього короткого і дуже побіжного перегляду громадської праці Ольги Бачинської, варто підмітити ще один важливий факт, а саме: вона все тямила про по-

требу вишколювання нових молодих кадрів громадських робітників. З тою метою вона, як може ніхто інший, уміла все підняти охочих 18-25 літніх хлопців і дівчат і знайти для них якусь таку громадську працю в одному із товариств, де вона працювала, в якому вони знаходили приємність і задоволення та вчилися поволі бути секретарями, касієрами, бібліотекарями, карними членами хорів чи аматорських гуртків і т. д.

Цікаво, що всі ці молоді люди, що колисьбудь співпрацювали з нею, радо виконували свої обов'язки, не нарікали на „тягар” громадської праці, хоч О. Бачинська була дуже вибаглива й вимагаюча, а навпаки навчилися цінити громадську працю і багато з них ще сьогодні вміє проявити багато ініціативи, організаційного хисту та активності в користь української справи.

Праця О. Бачинської на полі народного мистецтва.

Під українським народнім мистецтвом звичайно розуміємо народню музику, народню пісню і народне ужиткове мистецтво. З народнього ужиткового мистецтва попри дереворізьбу, кераміку, вироби й прикраси зі скла, кости та рогу, металеві вироби, вироби й прикраси з соломки й паперу, попри писанки і ткацтво та килимарство, найбільш популярне та найбільш улюблене, головню серед українського жіноцтва, є вишивкарство.

Вишивки були поширені в Україні від найдавніших часів. Цінність народнього мистецтва взагалі, а вишивок зокрема, криється в тому, що воно зображує нам вроджені здібності народу, який сам, без професійної науки мистців, виявляє себе, свою фантазію і свій мистецький смак у творенні різnorodних візорів, підбираючи до цього різної форми орнаментику та різних кольорів для вислову свого замилювання до краси.

Зразки народніх вишивок, у чистій непідробленій народній композиції, збирали у нас наші мистці, дослідники народнього мистецтва, а зокрема передове свідоме українське жіноцтво. Найкращу й найповнішу збірку народніх вишивок Наддніпрянщини мала й видала окремою книжкою в 90 рр. мин. стол. відома громадська діячка, Олена Пчілка — мати Лесі Українки. В тому ж самому, приблизно, часі

в Галичині цією роботою займався „Клюб Русинок”, що був оснований у Львові в 1894 р.

Однак вже з початку ХХ століття народне мистецтво, у чистій, непідроблюваній формі, занепадає, а на це місце вкрадаються різні чужі та компоновані взори, які вже не відтворюють духа і смаку справжньої української народної вишивки, але часто її навіть спотворюють.

Ольга Бачинська, яка мала дуже високо розвинений смак естетики, це скоро завважила і задумала в цій ділянці дещо корисного зробити, щоб повернути українській народній вишивці її справжню красу і вартість. Свій задум могла виконати щойно під час першої світової війни, використовуючи до цього сприятливу нагоду примусового побуту в таборі воєнних збігців у Гмінді (місто в Австрії), де її чоловік, д-р І. Бачинський, тоді резервний адміністративний старшина працював в управі табору.

Не будемо тут зупинятися над побутовими умовами збігців у таборі, бо це не належить до нашої теми, хочемо лиш підмітити, що австрійська влада зігнала сюди наших людей з усіх закутків західньоукраїнських земель, і що ці люди дуже бідували. О. Бачинська враз із своїм чоловіком старалися, як тільки могли, долю цих нещасних людей облегшити.

Про працю О. Бачинської в Гмінді в „Жіночій Долі” ч. 4. за 1937 р., з приводу її 40-літнього ювілею громадської діяльності, читаємо: „О. Бачинська не могла знести примусового безділля, почала живо, з питомою собі добротою і учинністю, опікуватися нещасними виселенцями, головню дітьми і жінками. Заходила в найтемніші кутки табору і несла між трагічні жертви війни слова розради і надії на краще. Писала їм листи до рідні, приносила вістки з рідного краю і будила нещасних з тупої апатії.”

„При цій нагоді — читаємо далі — О. Бачинська доглянула правдиві перли українського народнього мистецтва, а саме: вишивки на сорочках, запасках, уставках і перемітках нещасних виселенців з усіх майже повітів галицької землі. Ці народні окарби знайшла О. Бачинська не в такому вигляді, якими їх тепер можемо в різних відмінах сотнями тисяч оглядати на гарних полотнах і ще на кращих молодих, веселих жінках (це згадка про часи між двома світовими війнами, коли вишивка відродилася в цілій своїй красі по

всіх наших селах — прим. А. К.). У Гмінді наші жінки опинилися переважно вирвані обставинами силоміць з рідної хати, іноді серед ночі, в одній сорочці і в одній свитині. А їхали туди транспортами не раз кілька місяців і треба було великого труду, а ще більшої любови до тої загибаючої вишивки, щоб спонукати бідую прибитих власничок до їх відшиття. Треба було святої терпеливості, щоб випросити і переконати наших зболілих жінок, щоб з пам'яті кидали на полотна веселі, погідні наші взори, коли в душі не осталось нічого, крім журби і жалю. Згодом одначе вдалося О. Бачинській не тільки спонукати жінок до цієї праці, але й заохотити їх так, що жваво взялися до вишивання, бо воно приносило їм розраду, та ще й не злий заробіток. Бо О. Бачинська і тут була добрим і чесним українським кооператором і не хотіла визиску, а за кожний кусочок вишиття добре платила. Сама купувала полотно і нитки, які у воєнні роки і за дорогі гроші важко було дістати та придбала величезну, прекрасну збірку вишивок, зразків в усіх закутків західньоукраїнських земель, неоціненої вартости, яку пізніше (в 1935 р. — прим. А. К.), вона дарувала Українському Національному Музею у Львові."

„Збірка ця — пише далі „Жіноча Доля' — мая поверх 1000 гразків народніх вишивок із 31 повітових українських округів. Вишивало їх 300 сільських жінок, заховуючи при цьому оригінальну техніку і форму вишивки та властиві краски. Збірка ця ще й тим вартісна, що обое Бачинські, тобто Ольга і її чоловік Іларіон, зібрали теж цінний етнографічний матеріал і списали його та долучили до музейної збірки."

Велика заслуга О. Бачинської ще в тому, що вона зібрала зразки української вишивки зміла показати чужим і своїм, улаштуваючи, шершу, цього рода, виставку вишивок у Відні в 1915 р. Виставка ця була просто ревелюцією на ці часи, бо вона показувала вишивку в повній своїй красі, включно з приміненням її до модерного жіночого вбрання.

Про цю виставку, відома наша громадська діячка, Олена Зазізняк, у посмертній згадці про О. Бачинську в „Жіночому Світі" ч. 10. за 1952 р. пише: „Виставка, що мала добродійний характер — дохід був призначений на сиріт збігців — містилася в якомусь державному будинку при площі Фраунг, в центрі міста і була дбайливо підготована і естетично уладжена... Чужинці, що мали нагоду бачити

у великій і багатій тоді столиці, Відні, пребагато цінних зразків своєї і чужої культури, дивувалися, що прості селянки з далекого Беренлянду (країна ведмедів), Галичини і Буковини, стільки тонкого смаку виявляють у своїх вишивках, у всіх отих низинних, хрестикових узорах, в мережках, вирізуваннях, настелюваннях, підволіканнях, гаптах, гладдю і ін. Пересічні глядачі дивувалися, а знавці розуміли, що це не виставка навчених „ручних робіт“, а один із виявів багатой і старої, довговікової культури народу. А деякі із своїх — тодішніх збігців — аж на чужині побачили скільки краси в своєму народньому мистецтві, якої дома, проходячи повз неї на кожному кроці, не помічали.”

Пізніше ця збірка зразків українських вишивок стала невичерпаним джерелом для всіх любителів народнього мистецтва, а зокрема користали з неї всі наші жіночі журнали, як „Нова Хата“, „Жіноча Доля“, „Жіноча Воля“, різні жіночі додатки до часописів і т. п. Крім цього багато українських жінок і дівчат приїздило приватно із різних місцевостей Галичини, щоб відшити собі якийсь оригінальний взір на суконку, обрус, серветку, рушник, сорочку, альбом, ленту до прапору, фелон, хоругву або обрус до церкви і т. д. Ця збірка була окрасою II. Сільсько-Господарської Виставки, що відбулася в 1927 р. в Стрию. Чи збереглася ця дорогоцінна збірка в Українському Національному Музею до тепер, чи може московський окупант її вивіз поза межі України, нам тут невідомо. Однак багато взорів із цієї збірки можна віднайти й тут, на еміграції, по різних виданнях і наші жіночі організації могли б цю збірку відтворити і видати окремою книжкою, чим найкраще вшанували б пам'ять цієї трудолюбивої громадської діячки.

На закінчення цього перегляду праці Покійної треба ще згадати, що О. Бачинська — як про це інформувала нас у своїй доповіді лані Ірина Павликовська — вже від 1926 р. співпрацювала з кооперативною „Українське Народне Мистецтво“, у Львові, ставлячи цій кооперативі свою збірку, ще перед віддачею до музею, до цілковитої диспозиції. На загальних зборах цієї кооперативи, 28 березня 1930 р., обрано її до Надзірної Ради; одночасно в названій кооперативі вона виконувала функцію члена Контрольної Комісії аж до вибуху другої світової війни.

Перед самою війною, мабуть у 1938 р., з її ініціативи

„Союз Українок” улаштував „Вечір народньої ноші” в Стрию, на якому попри добре придуманий показ народньої ноші, силами селян з Лисятич виведено по мистецьки всі народні звичаї весілля, враз із народньою музикою і танками.

О. Бачинська причинилася і до поширення музичної культури, допомагаючи zorganizувати в Стрию філію Музичного Т-ва ім. М. Лисенка в 1913 р. і довгі роки була членом виділу цього товариства. Вона була теж членом Репрезентаційного і Ділового Комітету будови „Дому Української Культури”, який створено в 1938 р. з приводу 25-ліття існування Музичної Школи.

Коротко сказавши, українське мистецтво в будьякій формі мало в особі О. Бачинської жертвенного мецената, активного співробітника та доброго консумента.

Останні роки життя О. Бачинської.

Друга світова війна застала О. Бачинську в Стрию. Вона, коротко перед війною, зрезигнувала з посту директора і головного книговода в Маслосоюзі, переходячи на емеритуру, яку одержала від Суспільної Убезпечальні.

Вона дуже важко переживала часи окупації західно-українських земель більшовиками, бачучи, як все надбання українського народу, для якого і вона трудилася ціле своє життя, московсько-більшевицький наїздник руйнував усе на очах, грабував і залишав знова, як колись Андрій Боголюбський, Катерина II, Петро I. і всі їхні наслідники, тільки пекельну руїну.

Ольга Бачинська, що ціле своє життя була дуже релігійна, щонеділі ходила до церкви на богослуження, часто сповідалася, належала до різних церковних братств, цікавилася також нашими стигматичками, а одну із них, Ольгу Волошин із Стрия, виховувала від малої дівчинки та посилала на власний кошт до гімназії, тепер мусіла дивитися і переживати як дикий московський наїздник у заболочених чоботах влазив у нашу християнську душу і безчестив усе, що було нам найсвятіше, бо самого Бога обплывував і зневажав, замикаючи церкви, та проголошував, що релігія — це „опіум народу”. Це її заломило фізично й морально.

Трохи віджила з приходом німців до Галичини. Вірила, що може все якось уложиться краще і наші змагання до

власної державности увінчаються з кінцем війни бажаним успіхом. Одначе надії завели. Німці не пошанували старушки і викинули її з власної хати, а хата О. Бачинської була наче малий національний музей. Стіни були прикрашені картинами найкращих наших мистців, іконами, дорогими килимами, а кругом вишивки, гуцульські мистецькі різьби, писанки, гарна бібліотека... Все це пропало.

Прийшов злощасний 1944 рік і друга окупація наших земель московсько-большевицьким загарбником. Всі її знайомі й близькі залишали рідний край і виїздили в світ за очі. Вона, вже старша жінка, рішила залишитися в рідному Стрию, щоб вмерти і спочити на вічний сон там, де ціле життя працювала. Це рішення і свідомість гіркої долі під кінець свого життя її зовсім прибило й заломило так, що при прощанні своїх друзів не могла просто промовити слова. Один із останніх попрощав її в дні 23 липня 1944 р. Ігор Гуменюк, один із ближчих її співробітників у Масло-союзі в Стрию. Тоді вона не видержала і зо сльозами в очах висказала те, що її найбільше боліло: „Всі відходять — жалілась вона — й ви йдете. Досі якось так було, що все хтось був тут із наших, а тепер вже нікого не буде!”... а далі голосно заплакала і не могла вже до кінця промовити слова.

Осталася самотньою старушкою доживати віку в улюбленім Стрию під жорстокою московсько-большевицькою окупацією. Як вона проживала останні роки свого життя — не знаємо, бо ніхто з її друзів, що знали большевицьку дійсність, не хотів з нею кореспондувати, щоб не шкодити їй. Щойно 23 лютого 1952 р. близький її родич о. М. Я. зі Львова написав листівку до своєї доньки Дарії в Австрії, де подає, що „тета Оля (Бачинська — прим. А. К.) померла 24 VII. 1951 р. і тета Северка (мати д-ра Зенона Нижанківського — прим. А. К.) померла в 1951 р., дня не пам'ятаю. Обі хорували 3—4 місяці і померли в шпиталі. Оля померла нагло, а Северка дуже страждала”... Замітне, що Ольга Бачинська померла 24 липня 1951 р. в день своєї Патронки св. Ольги, проживши 75 років.

Де і як її поховано — не знаємо. Одначе треба припускати, що в Стрию залишилися ще деякі громадяни, що знали Покійну з її праці і вона не вмирала цілком опущеною, але що хтось був біля неї і подбав хоч про скром-

ний християнський похорон і про упорядкування її могили на міському цвинтарі. Знаємо, що громадяни Стрийщини вміли шанувати своїх громадських працівників і напевно, навіть серед большевицької дійсности, вшанували гідно й Ольгу Бачинську, цю справді найбільш активну за останніх 50 літ, жінку Стрийщини.

Кінцеві завваги.

Колишні працівники Маслосоюзу згуртовані в Братстві „Маслосоюзників” в Канаді і США враз із Товариством Кооператорів у Нью Йорку, при співучасті всіх її знайомих і близьких друзів, що опинилися в обох цих країнах, вшанували її світлу пам'ять панахидами і жалібними сходами в перші роковини смерті 27 липня 1952 р. в Торонті і Нью Йорку.

В Торонті на цих сходах п. Ірина Павликовська і інж. Андрій Палій, а в Нью Йорку д-р Микола Рибак, виголосили відповідні доповіді, присвячені загально-громадській і фаховій праці Покійної для українського народу впродовж цілого півстоліття.

Братство „Маслосоюзників” рішило ще окремо відзначити свою пошану до праці Ольги Бачинської, видаючи оцю книжечку на згадку для майбутніх поколінь і історика українського суспільного життя наших днів. А згадка ця потрібна ще й тому, щоб показати на прикладі Покійної, як треба працювати для громади і для народу.

„Ольга з Тишинських Бачинська — як вірно підмітила у своїй доповіді п. Ірина Павликовська — це була жінка, про яку всі передові громадяни західноукраїнських земель чули, її респектували та говорили про неї зі словами пошани, хоч вона майже ніколи публично з промовами не виступала і дуже рідко виїздила поза Стрий. Сама все скромно вбрана, ще скромніше зачесана, з доброзичливою усмішкою, спокійна і опанована, що так рідко зустрічається в наших передових жінок. Бог обдарував її великими прикметами душі і талантами, які вона успішно розвивала. Вона мала т. зв. „щасливу руку” і успіх у кожній громадській праці, а таємниця цього успіху крилася в тому, що вона кожну працю, яку розпочинала доводила до кінця. При тім кожна її праця була передумана, спланирована з точністю кни-

говода і жіночою господарністю доброї господині. Крім цього вона була дуже релігійна і християнську засаду любови до ближнього переводила не на словах, але ділами в практичному житті.”

Велика і різнородна була громадська праця Ольги Бачинської, яка ціле своє життя практично показувала як треба працювати для українського народу, коли хочемо мати успіхи, хоч не раз замість подяки за мазольну працю зустрічали її різні прикrostі від своїх і чужих, вона ніколи не зраджувалася, а раз прийнятий на себе обов'язок виконувала до кінця — все карно і здисципліновано. П'ятдесят літ трудилася і часто терпіла для української справи, а заразом тихо і безгомонно і так само тихо і безгомонно закінчила своє життя.

Хай ця коротка і скромна згадка буде для Неї замість грудки рідної землі і китиці цвітів на її могилу від усіх її друзів, від українського жіноцтва, а зокрема від Масло-союзників, які з глибокою пошаною клоняють свої голови перед її тіннями і з глибоким жалем пересилають їй слова молитви: ВІЧНАЯ ПАМ'ЯТЬ!

Вінніпег, травень-вересень, 1953.

Д Ж Е Р Е Л А :

1. Боднарук Іван, мгр.: „Жмут квітів на далеку могилу Ольги Бачинської” — стаття в „Жіночому Світі”, Вінніпег, ч. 8—10, 1953.
2. Вітковицький Роман, інж.: Матеріали про О. Бачинську і її характеристика як книговода (недруковані замітки надіслані авторові).
3. Гуменюк Ігор: Лист до дир. А. Мудрика про О. Бачинську з 27.1952.
4. „Жіноча Доля”, Коломия, ч. 4. 1937 р. — стаття „Поклін Громадянці” (Сороклітній ювілей громадської і кооперативної праці п. О. Бачинської в Стрию).
5. Зазізняк Олена: „Ольга з Тишинських Бачинська”. (Пам’яті визначної громадянки), стаття в „Жіночому Світі”, ч. 10. 1952.
6. Калуський В. д-р: Матеріали п. н. Ольга Тишинська зам. Бачинська, — спеціально написані для цієї праці і ніде недруковані.
7. Качор Андрій, інж.: „Українська молочарська кооперація в Західній Україні”, вид. „Уніі”, Братства Маслосоюзників і кооп. „Єдність” в Регенсбурзі, Мюнхен, 1949.
8. Качор Андрій, інж.: Українська молочарська кооперація в цифрах і світлин, вид. як вище під ч. 7., Мюнхен, 1949.
9. Качор Андрій: „Ольга Бачинська” (В перші роковини смерті) — стаття в „Новому Шляху”, Вінніпег, ч. 86, з 29.7.1952.
10. Кігічак Андрій: „Ольга Бачинська” — стаття в літ. додатку „Свободи”, США, ч. 24(209) за 1952.
11. Костів Стефанія: Спомин про О. Бачинську — написаний для цієї праці і ніде недрукований.
12. Котик-Степанович О., д-р: Листи до дир. А. Мудрика з інформаціями про О. Бачинську, зібрані від своєї родини, а зокрема від д-ра З. Нижанківського.
13. Мудрик Андрій, кол. дир. „Маслосоюзу”: Листи з інформаціями і матеріалами про О. Бачинську.
14. Обійники „Братства Маслосоюзників” у Канаді присячені пам’яті Покійної і згадки в українській пресі в Канаді та США про смерть О. Бачинської і про вшанування її пам’яті Жалібними сходинами.
15. Павликовська Ірина: Промова виголошена на поминках по бл. п. О. Бачинській у Торонті, 27.7.1952.
16. Палій Андрій, інж., кол. дир. „Маслосоюзу”: Листування про О. Бачинську.
17. Поточняк Іванна: Лист про О. Бачинську і світлина Покійної.
18. Рибак Микола, д-р, довголітній секр. Нац. Ради „Маслосоюзу”: „Ольга Бачинська” (спомин про жінку ліонірку) — стаття в „Народній Волі”, чч. 33-34, 1952.
19. Я-вич М. о.: Листівка з 23.2.1952. Львів, повідомлення про смерть Ольги Бачинської.
20. Усні інформації від різних осіб, що знали О. Бачинську.

З М І С Т:

	Стор.
Вступ	3
Дещо із родинного життя О. Бачинської	5
Світлина О. Бачинської	5
Праця О. Бачинської на економічному полі	7
Світлина з кооперативного свята в Стрию у 1928 р. ...	9
Праця О. Бачинської в „Маслосоюзі”	11
Світлина Дирекції „Маслосоюзу”	13
Праця О. Бачинської в інших українських установах ..	17
Праця О. Бачинської на полі народнього мистецтва ...	22
Останні роки життя О. Бачинської	26
Кінцеві завваги	28
Джерела	30
Зміст	31
Інші праці цього ж автора	32

ІНШІ КНИЖКИ ЦЬОГО Ж АВТОРА:

Американська Україна, видання „Українського Океанічного Інституту“, відбитка з „Океанічного Збірника“, Женева 1946 р.

Українська молочарська кооперація в Західній Україні, видання „Унії“ — Господарського Об'єднання і Патронату Української Кооперації на еміграції, Об'єднання Українських Молочарських Працівників і кооп. „Єдність“ в Регенсбурзі, Мюнхен, 1949.

Українська молочарська кооперація в цифрах і світлині (в 45-ті роковини заснування першої української молочарської кооперативи), видання як вище, Мюнхен, 1949.

35 літ на службі народу (пам'яті інж. Ю. Павликовського), видання „Кооперативної Громади“, Вінніпег, 1950.

Остап Луцький (пам'яті визначного громадського діяча), видання „Кооперативної Громади“, Вінніпег, 1952.

Господарство України в системі СРСР (на тлі четвертої п'ятирічки), видання „Комітету Українців Канади“, Вінніпег, 1953.

„Десятиліття Кредитової Кооперативи Північного Вінніпегу“, видання названої кооперативи, Вінніпег, 1954.

Денис Коренець (монографія його життя й праці) готується до друку.

